

Республіканська преса як джерело дослідження дозвілля і відпочинку періоду хрущовської “відлиги” в радянській Україні

Історія повсякдення, як і кожний самостійний науковий напрям, спирається на відповідний комплекс історичних джерел. Саме ці джерела власне і дозволяють адекватно здійснювати реконструкцію повсякдення, розшифрувати його та подавати цілісну картину історичного минулого. Як узагальнюють автори монографії “Повоєнна Україна: нариси соціальної історії (друга половина 1940-х – середина 1950-х рр.). – К., 2010”, прийняті для відтворення історії радянського повсякдення джерела поділяються на такі групи: 1) офіційні історичні документи; 2) джерела особового походження (епістолярії, мемуари, біографії, щоденники тощо); 3) періодична преса; 4) художня література та історична публіцистика; 5) візуальна документалістика; 6) усні свідчення.

Об’єктом нашого розгляду стала радянська періодика. За підрахунками західних соціологів науки, інтенсивність падіння цінності інформації (“старіння”) для газет орієнтовно становить 10% за день. Однак це твердження характеризує інформацію пресових видань з позиції її наукової достовірності та актуальності. А під кутом розгляду історії повсякдення преса саме і є унікальним джерелом, яке фіксує історичний процес так би мовити “по-гарячому”. Тому вона немає терміну давності, завжди є актуальним і незамінним свідком.

Своєрідним “еталоном” усіх канонів форми і змісту пресового видання історії України радянського періоду був орган ЦК КП України, Верховної Ради і Ради Міністрів УРСР – газета “Радянська Україна”. В офіційній характеристиці видання вказується: “Радянська Україна” – подає партійним організаціям республіки допомогу в здійсненні програми комуністичного будівництва, у невинному піднесенні творчої активності трудящих; виступає полум’яним поборником дружби народів, виховує трудящих у дусі радянського патріотизму й пролетарського інтернаціоналізму. З цієї

недвозначної характеристики зрозуміло, що матеріали, які друкувалися у газеті, одмінно слугували виконанню зазначеної мети.

Це видання публікувалося 6 разів на тиждень українською мовою, як правило, складалося із 4 листків (8 сторінок) і мало традиційне для того часу розташування відомостей і новин. Серед новин промисловості, сільського господарства, статей Героїв соціалістичної праці і передовиків народного господарства, виборчої інформації, які подавалися на 2–3 сторінках, дозовано та в ідеологічно витриманій формі траплялися думки “знизу”. У період хрущовської “відлиги” голос народу доволі часто з неприхованою емоційністю і заповзяттям піддавав оцінці те, що відбувалося у країні, висловлюючи свої зауваження і побажання. Але при цьому обов’язковим мав бути висновок, що всі негативні явища і процеси [про які іноді йшлося] радше є виключеннями, аномаліями та абераціями, які радянський народ під керівництвом комуністичної партії неодмінно усуне.

Блок новин культурного і спортивного життя, повідомлення про наукові винаходи та відкриття розташовувалися на останній сторінці видання. Для цього часу особливо прикметними стали повідомлення про будівництво і відкриття нових бібліотек, театрів і кінотеатрів, радіо- та телетрансляторів і приймачів, мистецькі виставки, покази мод, досягнення радянських спортсменів на внутрішній і міжнародній аренах. Окреме місце посідала радянська обрядовість – святкування державних і партійних свят та відзначення ювілеїв перших осіб держави. У країні розвинутого соціалізму важливою була участь та ініціативність у цих речах широких верств суспільства. Критичний аналіз, застосування методу від зворотного дають можливість простежити реальний морально-психологічний стан і самопочуття суспільства.

Історія повсякдення зосереджує свою увагу на щоденній діяльності, в якій наявний певний елемент повторюваності і буденності. Тому періодичні видання становлять особливий джерельний комплекс, який подає відібрані і проаналізовані елементи щоденного вжитку.